

ЦЕНТРАЛНА ИЗБИРАТЕЛНА КОМИСИЯ

ПРОТОКОЛ

№ 677

На 9 октомври 2018 г. се проведе заседание на Централната изборителна комисия при следния

Д н е в е н р е д:

1. Доклад във връзка с наблюдение на произведените в Република Латвия избори.

Докладват: Александър Андреев, Таня Цанева

2. Доклади относно искания за изплащане на възнаграждения на ОИК.

Докладва: Йорданка Ганчева

3. Доклади по дела, жалби, сигнали и административно-наказателни преписки.

Докладва: Мария Бойкинова

4. Доклади по писма.

*Докладват: Йорданка Ганчева, Александър Андреев,
Росица Матева, Таня Цанева, Севинч Солакова*

5. Разни.

Докладват: Ивилина Алексиева, Владимир Пенев.

ПРИСЪСТВАХА: Ивилина Алексиева, Севинч Солакова, Александър Андреев, Камелия Нейкова, Цветозар Томов, Бойчо Арнаудов, Владимир Пенев, Емануил Христов, Ерхан Чаушев, Ивайло Ивков, Иванка Грозева, Йорданка Ганчева, Кристина

Стефанова, Мария Бойкинова, Росица Матева, Румяна Сидерова и Таня Цанева.

ОТСЪСТВАХА: Мария Мусорлиева, Георги Баханов, Катя Иванова, Мартин Райков, Метин Сюлейман, Румен Цачев.

Заседанието бе открито в 10,40 ч. и председателствано от госпожа Ивилина Алексиева – председател на Комисията.

* * *

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВИЛИНА АЛЕКСИЕВА: Добър ден, колеги! В залата сме 13 членове на Централната избирателна комисия, имаме необходимия кворум, откривам днешното заседание.

Предлагам ви следния проект на дневен ред:

1. Доклад във връзка с наблюдение на произведените в Република Латвия избори – докладчици господин Андреев и госпожа Цанева.

2. Доклади относно искания за изплащане на възнаграждения на ОИК – докладчик госпожа Ганчева.

3. Доклади по дела, жалби, сигнали и административно-наказателни преписки – докладчик госпожа Бойкинова.

4. Доклади по писма – с докладчици госпожа Ганчева, господин Андреев, госпожа Матева, госпожа Цанева и госпожа Солакова.

5. Разни – с докладчици аз и господин Пенев.

Колеги, имате ли предложения за изменение и допълнение на така предложения дневен ред? Не виждам.

Колеги, поради отсъствие на колегите, които оперират с машинките ни за гласуване и отчитане на резултата, ще гласуваме с вдигане на ръка. Определям госпожа Грозева да брой.

Колеги, подлагам на гласуване дневния ред. Който е съгласен, моля да гласува с вдигане на ръка.

Гласували **14** членове на ЦИК: **за – 14** (*Александър Андреев, Бойчо Арnaudов, Емануил Христов, Ерхан Чаушев, Ивайло Ивков, Иванка Грозева, Ивилина Алексиева, Йорданка Ганчева, Камелия Нейкова, Кристина Стефанова, Мария Бойкинова, Росица Матева, Севинч Солакова, Таня Цанева*).

Благодаря. Дневният ред е приет.

Уважаеми колеги, днес по обективни причини отсъстват: госпожа Мусорлиева, господин Баханов, господин Сюлейман, господин Цачев, господин Райков. Ще закъснеят господин Пенев и госпожа Сидерова.

Колеги, преминаваме към **точка първа** от дневния ред. Заповядайте, господин Андреев и госпожо Цанева.

Точка 1. Доклад във връзка с наблюдение на произведените в Република Латвия избори.

АЛЕКСАНДЪР АНДРЕЕВ: Уважаеми колеги, накратко да докладваме за проведеното наблюдение от страна на Централната избирателна комисия по покана на Латвийската централна избирателна комисия на произведените избори на 6 октомври за парламент на Латвия, които ние наблюдавахме с колегата Цанева. Междувременно в моята папка съм качил снимки от процеса на гласуване, които бихте могли да разгледате.

Няколко думи по отношение на системата за гласуване. В моето изложение аз ще спомена някои моменти, които ми направиха впечатление. Разбира се, колегата Цанева ще допълни моя доклад, защото имаше доста интересни неща, различни от нашата система за гласуване.

На първо място, трябва да кажем, че за разлика от България активното избирателно право и пасивното избирателно право е различно с оглед обстоятелството, че при тях поради влизането в сила с решение на Конституционния съд на Конвенцията за хората с увреждания не съществува вече юридическият институт на запрещението, поради което всички, които са навършили

пълнолетие, имат право да гласуват и да бъдат избирани, включително имат право да гласуват и тези, които са в местата за изтърпяване на лишаване от свобода.

На второ място, всички избиратели, които участват в изборите, могат да гласуват навсякъде в страната. Тоест не са обвързани по никакъв начин с определена изборителна секция, в която да се гласува, те биха могли да отидат на всяко място и да гласуват, тъй като при тях няма фиксирани изборителни списъци, както при нас, те отиват с паспорт, с който се легитимират, попълва се на място на ръка изборителният списък и съответно избирателят може да гласува.

Отчитането на резултатите изцяло става автоматизирано. Но за него ще обясня малко по-късно.

По отношение на гласуването в чужбина, техните избиратели могат да гласуват освен в дипломатическите и консулските представителства така и в места, които могат да бъдат включително и частни имоти, в които би могло да бъде разкрита изборителна секция.

Гласуването става както в изборния ден, така би могло да се гласува и в трите предходни дни, което е така нареченият запазен вот. Урната, в която са пуснати тези гласове, се отваря в деня на изборите след приключването на изборния ден в 8 ч., за да може да бъдат преброени заедно. Това е за всички онези, които желаят да гласуват и няма да имат възможност да гласуват в изборния ден.

Това, което е интересно и което ще видите и на снимките, специално съм го качил, е начинът на обособяването на изборителните секции. На мен ми направи впечатление, че хората, които отиват на пазар в мола, могат да си гласуват, тъй като в мола има изборителна секция. Включително с количката, в която е детето, отиват, гласуват и продължават нататък. Секциите са така обособени, че са публични, в смисъл, няма го това заграждане, охрана. Разбира се, има охрана на самата сграда или в близост до секцията, но не е контролирано изцяло.

В Латвия се гласува с бюлетини, всяка партия или коалиция има отделна бюлетина с този формат (*показва*), като в самата бюлетина са изброени имената на всички кандидати, които са излъчени за съответния район. Районите в Латвия са пет, а районните комисии, тоест те са местни комисии, както ги наричат, са 121, като имат и участъкови, които са нашите секционни комисии.

Маркерите, които са сложени, са с оглед преброяването, тъй като преброяването става със сканиращо устройство. Срещу името има ромбче, в което трябва да бъде отбелязано с плюс, а ако е отбелязано с плюс за един кандидат, останалите биват зачертавани. По този начин се отразява преференцията и пренареждането на листата вътре. Ако бъдат задраскани всичките или бъдат сложени минусчета в ромбчето, това означава, че се гласува само за партията. Тоест би могло да се зачертае изцяло, би могло и по този начин. Ще ги пусна, за да ги разгледате.

Партиите, които са се регистрирали за изборите и които са излъчили кандидати, бяха общо 16. Кандидатските листи за различните райони са различни. Но ако аз не харесвам кандидатите на съответната партия в дадения район, мога да отида да гласувам в друг район, където ми харесват съответните кандидати. Тоест не съм обвързан да гласувам за кандидатите в района.

Има 16 бюлетини за 16-те партии с отделните кандидати. Бюлетината се слага в такъв плик (*показва*). Това е пликът, който е използван, отдолу има една червена лента, която се скъсва, за да може да се извади бюлетината и вътре се слага пликът, като пликът е гласът, както е при нас в референдума. Наблюдават дали пликът носи съответния печат на комисията и дали бюлетината е от района, за да бъде валидна бюлетина.

След като ги извадят всичките, преминават към преброяването на бюлетините.

Това, което е интересно, е, че бюлетините са разположени, ще видите на снимките, на едни маси. Избирателят отива, легитимира се пред комисията, записват се неговите данни, дава му

се един комплект от 16 бюлетини заедно с плика. Отива, отбелязва си, една бюлетина слага в плика, всичките останали може да си ги вземе в джоба, може да ги остави там на мястото, може да ги хвърли в кошчето, а може, за да не разберат какъв е бил неговият вот, от тази маса, където са разположени бюлетините, да си вземе бюлетината, с която е гласувал, и да си попълни комплекта. Така ако излезе и някой иска да провери за кого е гласувал, не може да го направи. Тоест могат да си носят 16 бюлетини. Затова и ние можахме да си вземем бюлетини. Защото в противен случай не бихме могли да си вземем бюлетини.

Гласуването става в паспорт, като в паспорта се слага печат. Ако избирателят иска да гласува с лична карта, предварително му се издава удостоверение, с което може да гласува, тъй като в личната карта няма как да се сложи печатът, че е гласувал. В този случай на него му се взима удостоверението и ако той желае да отиде отново да гласува, той няма как да го направи, защото няма как да се легитимира. Ако има паспорт, няма да му издадат удостоверение. Ако аз имам паспорт, се легитимирам с паспорта. Ако имам паспорт и лична карта и искам да гласувам с лична карта, трябва да имам удостоверение. Но ако те видят, че имам паспорт, не ми издават удостоверение. Казват: вие имате паспорт, отидете и си гласувайте с паспорта. Гласуването се отбелязва на стр. 9 в паспорта.

Това, което също е интересно, е, че за всички кандидати и програмите на партиите предварително се издава една книжка, която стои в секциите заедно с материалите как се гласува. Книжката я издава Централната избирателна комисия въз основа на данните, предоставени от партиите и коалициите. За всяка партия или коалиция има програмата, има за съответния район кои са в листата. И отделно от това има имущественото състояние, финансовото състояние на всеки един от кандидатите. Тоест аз мога в момента, в който гласувам за него, да се запозная какъв е, какво работи, какво му е имущественото състояние, какви са му доходите и вече да преценя дали да дам гласа си за него или не.

Преброяването на бюлетините става, след като се отворят всички пликове, като се унищожават тези, които не са използвани. След това всички бюлетини се слагат в скенер – скенерите са по-малки от тези, които бяха в България и които ние експериментално използвахме. Скенерите преброяват първоначално бюлетините за всяка една от партиите. В случай че има спор по отношение на валидността на определена бюлетина, бюлетината се показва на голям екран и вече комисията решава дали е действителен или не е действителен гласът, отразен върху бюлетината. Отделно от това при повторното поставяне в скенера започват да броят предпочитанията, тоест дали има разместване и как се е получило разместването при отделните кандидати в кандидатската листа за всяка една от партиите.

Мисля, че дотук беше доста подробно и изчерпателно, но ако колегата Цанева има да добави нещо, аз в момента не се сещам за друго.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВИЛИНА АЛЕКСИЕВА: Благодаря, господин Андреев.

ТАНЯ ЦАНЕВА: Мисля, че няма какво да добавя повече. Господин Андреев беше изчерпателен.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВИЛИНА АЛЕКСИЕВА: Благодаря на господин Андреев и на госпожа Цанева.

Уважаеми колеги, с това изчерпихме точка първа от дневния ред. Ако имаме някакви допълнителни въпроси към колегите, можем и след заседанието да ги зададем.

Колеги, преминаваме към **точка втора**. Заповядайте, госпожо Ганчева.

Точка 2. Доклади относно искания за изплащане на възнаграждения на ОИК.

ЙОРДАНКА ГАНЧЕВА: Колеги, докладвам ви вх. № МИ-27-136 от 8 октомври 2018 г. Това е писмо, получено от Общинската изборителна комисия – Варна, с искане за изплащане

възнаграждение на членовете за проведено заседание. Заседанието е съгласно т. 4 от наше Решение № 2901-МИ от 5 ноември 2015 г. и е проведено за обявяване на следващия в съответната листа общински съветник, тъй като в Общинската изборителна комисия е постъпило писмо от председателя на Общински съвет – Варна, придружено с препис-извлечение от акт за смърт на общинския съветник.

Представен е и протоколът. Става въпрос за заседание, което Общинската изборителна комисия е провела на 3 октомври 2018 г. Присъствали са председател, заместник-председател и 9 членове. Преписката е минала финансов контрол. Становището е за изплащане, предвид което ви предлагам да изплатим така поисканото възнаграждение от Общинската изборителна комисия – Варна, за едно заседание на 3 октомври съобразно доклада ми.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВИЛИНА АЛЕКСИЕВА: Благодаря. Уважаеми колеги, който е съгласен с направеното предложение, моля да гласува с вдигане на ръка. Има ли против? Няма.

Гласували **16** членове на ЦИК: **за – 16** (*Александър Андреев, Бойчо Арнаудов, Емануил Христов, Ерхан Чаушев, Ивайло Ивков, Иванка Грозева, Ивилина Алексиева, Йорданка Ганчева, Камелия Нейкова, Кристина Стефанова, Мария Бойкинова, Росица Матева, Румяна Сидерова, Севинч Солакова, Цветозар Томов, Таня Цанева*).

Преминаваме към **точка трета** – Доклади по дела, жалби, сигнали и административнонаказателни преписки. Заповядайте, госпожо Бойкинова.

Точка 3. Доклади по дела, жалби, сигнали и административнонаказателни преписки.

МАРИЯ БОЙКИНОВА: Колеги, в моята папка е определението на Административен съд – Велико Търново. Уведомявам ви, че в това определение се насрочва делото в открито съдебно заседание на 29 октомври 2018 г. от 10,30 ч. с ответник Централната изборителна комисия. С определението е отстранена явната фактическа грешка – вместо ЦИК в определението пишеше

ОИК – Лясковец. С определението също така е оставено без уважение искането на Комисията за прекратяване производството поради недопустимост на предявените искания. Също така без уважение е оставено искането на Комисията за конституиране като трето лице помагач по делото Министерския съвет на Република България.

По останалите доказателствени искания, които сме направили в нашия отговор, съгласно определението съдът ще се произнесе в открито заседание. Това е делото по Закона за отговорността на държавата и общините за вреди от общински съветник, чиито правомощия са били прекратени от Общинската изборителна комисия – Лясковец, след това е обжалвал решението и претендира имуществени и неимуществени вреди по Закона за отговорността на държавата и общините за вреди. По делото ние сме депозирали подробен отговор и сега ви докладвам, че е насрочено. За сведение.

Също така ви докладвам преписка в моя папка, тя касае пловдивските дела и колегата Иванова. Това е от Национална агенция за приходите. Уведомяват ни, че по електронен носител е изпратено уведомлението на ищцата, поради което не могат да ни дадат на хартиен носител исканата информация – ние искахме копие от трудовия договор. Докладвам ви го за сведение.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВИЛИНА АЛЕКСИЕВА: Благодаря, госпожо Бойкинова.

Преминаваме към **точка четвърта** от дневния ред – Доклади по писма. Първи докладчик е госпожа Ганчева.

Точка 4. Доклади по писма.

ЙОРДАНКА ГАНЧЕВА: Колеги, докладвам ви вх. № ЦИК-7-143 от 5 октомври 2018 г. ведно с превод вх. № ЦИК-07-144 от 9 октомври 2018 г. Това е писмо от Изборителната комисия на Република Казахстан във връзка с наше писмо, с което сме изпратили имената на представителите на Централната изборителна комисия, които ще вземат участие в международната конференция „Роля на съвременни технологии в изборите”. След като са

потвърдили участието на нашите представители в тази международна конференция, от Централната изборителна комисия на Република Казахстан са се обърнали към госпожа Мусорлиева. Предлага се тя да направи презентация на изборния опит на Република България в рамките на десет минути. В случай че е съгласна, се моли да ги информираме относно темата до 20 октомври 2018 г., за да бъде включена в програмата.

Аз възложих на администрацията да се свърже с госпожа Мусорлиева. Тя е потвърдила, че ще изнесе презентация. Мисля, че Централната изборителна комисия не възразява на този етап госпожа Мусорлиева да направи презентация като участник и в качеството на заместник-председател. Ще оставя преписката на администрацията за по-нататъшни действия, съгласувано с госпожа Мусорлиева.

Докладвам вх. № ЦИК-04-01-65 от 2 октомври 2018 г. Това е семинарът, който ще се проведе и за който определихме госпожа Ивилина Алексиева да вземе участие. Пристигнал е преводът на български език, той е в папка с моите инициали. Докладвам го за сведение.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВИЛИНА АЛЕКСИЕВА: Прощавайте, че ви прекъсвам, госпожо Ганчева, и господин Арнаудов изяви желание да участва в този семинар. С оглед на това, колеги, предлагам да подложим на гласуване и участието на господин Арнаудов.

Който е съгласен, моля да гласува с вдигане на ръка.

Гласували **16** членове на ЦИК: **за** – **16** (*Александър Андреев, Бойчо Арнаудов, Емануил Христов, Ерхан Чаушев, Ивайло Ивков, Иванка Грозева, Ивилина Алексиева, Йорданка Ганчева, Камелия Нейкова, Кристина Стефанова, Мария Бойкинова, Росица Матева, Румяна Сидерова, Севинч Солакова, Цветозар Томов, Таня Цанева*).

Благодаря.

Моля, продължете, госпожо Ганчева.

ЙОРДАНКА ГАНЧЕВА: Колеги, докладвам ви вх. № ЦИК-07-144-13. Това е информация, която е получена относно миналите вече парламентарни избори в Латвия. Докладвам го само за

сведение, тъй като информацията от Министерството на външните работи беше препратена на участниците, но съдържа полезна информация за ЦИК.

Докладвам вх. № ЦИК-07-10-26 от 5 октомври 2018 г. Това е преписката в оригинал. Тя е от Европейската комисия във връзка с крипто тула и дейностите, които са свързани с него. И с вх. № ЦИК-07-10-27 от 8 октомври 2018 г. е преводът. Преписката е разпределена на мен и на колегата Андреев. Докладвам я за сведение и запознаване. Приложен е един въпросник, моля, колеги, да се запознаете, на който трябва да отговорим до 18 октомври, все още има време. Преписката е изпратена на нашия подпомагащ експерт господин Станев. Аз разговарях с него вчера, той ще прегледа преписката и в случай на необходимост ще уведоми Комисията за предприетите действия. Към момента докладвам за сведение и запознаване.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВИЛИНА АЛЕКСИЕВА: Благодаря, госпожо Ганчева.

Следващ докладчик е господин Андреев. Заповядайте.

АЛЕКСАНДЪР АНДРЕЕВ: Уважаеми колеги, в моята папка е качено писмо, пристигнало от дирекция „Политики и институции на Европейския съюз” към Министерството на външните работи, с което ни е препратена вербалната нота, изпратена от посолството на Италия в София, по въпроси, свързани с провеждането на изборите за Европейски парламент и разкриването на секции в посолството за гласуване на италианските граждани.

Въпреки че писмото вече е докладвано от колегата Сидерова за сведение и запознаване, хубаво е въпросите да бъдат обсъдени в рамките на едно работно обсъждане в групата, за да можем да подготвим отговор, тъй като министерството ще препрати нашия отговор като нота към посолството на Република Италия.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВИЛИНА АЛЕКСИЕВА: Благодаря, господин Андреев. Аз предлагам непосредствено след това заседание да направите събиране на работната група.

Следващ докладчик е госпожа Матева.

РОСИЦА МАТЕВА: Уважаеми колеги, докладвам ви писмо от община Враца с вх. № МИ-06-471 от 9 октомври 2018 г., което е по повод отваряне на помещения, в които се съхраняват изборни книжа и материали във връзка с решение на ЦИК от 20 септември 2018 г., с което сме им разрешили отваряне на помещението. Те изпращат необходимите документи на Централната изборителна комисия. Докладвам го за сведение и прилагане към преписката.

Уважаеми колеги, както знаете, в четвъртък ви докладвах искане от една от фирмите, която беше избрана да извърши пазарното проучване във връзка с машинното гласуване, за среща, която съгласно протоколно решение на ЦИК беше проведена на 5 октомври 2018 г. от 11 ч. Във вътрешната мрежа се съдържа протоколът от работната среща, така че колегите могат да се запознаят.

В тази връзка и във връзка и с повдигнатите въпроси аз си мисля и много пъти сме го обсъждали, че следва да помислим дали да не поканим представители на науката, преподаватели в Техническият университет, в Софийския университет, които да ни подпомогнат да изработим изискванията към техническата част на машините, за да имаме възможност и готовност когато имаме информация по тези два договора, да обявим обществена поръчка.

Правя предложение да се обърнем с писма до Софийския университет, до БАН и до Техническият университет с молба да ни предоставят информация за лица с подходящата квалификация, които могат да ни подпомогнат във връзка с техническите изисквания към машините.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВИЛИНА АЛЕКСИЕВА: Благодаря. Колеги?

Който е съгласен с така направеното предложение, моля да гласува.

Гласували **15** членове на ЦИК: **за** – **15** (*Александър Андреев, Бойчо Арнаудов, Емануил Христов, Ивайло Ивков, Иванка Грозева,*

Ивилина Алексиева, Йорданка Ганчева, Камелия Нейкова, Кристина Стефанова, Мария Бойкинова, Росица Матева, Румяна Сидерова, Севинч Солакова, Цветозар Томов, Таня Цанева).

РОСИЦА МАТЕВА: Колеги, спомнете си, че ви докладвах оферти от А1 във връзка с използваните от Централната изборителна комисия мобилни телефони и интернет. Беше възложено на администрацията да направи в табличен вид справка за тарифите, на които ползваме услугите, и съпоставка с предложената оферти, както и да бъдат изискани оферти от другите два мобилни оператора.

Първо ви информирам, че тази справка все още е в работен вариант, тъй като установихме колеги, които пътуваме и в чужбина, че различните телефони на различни членове на Централната изборителна комисия имат различни тарифи. В тази връзка директорът на администрацията се свърза няколко пъти по телефона с лицето, което отговаря за ЦИК в А1, с молба да бъде изпратена информация за актуалните тарифи, на които ползваме услугите, но до момента няма такава информация. Така че ви предлагам да бъде изискана писмено такава информация, за да можем все пак наистина да се информираме какво е действителното положение и като получим офертите от другите фирми, да преценим коя да приемем.

В тази връзка ви информирам, че от „Виваком” са се обадили по телефона в петък, за да поискат среща утре. Предлагам ви да възложим тази среща да бъде проведена от членове на администрацията експерти, които се занимават с офертата. Ако сте съгласни.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВИЛИНА АЛЕКСИЕВА: Благодаря. Колеги, имате ли коментари по така направените две предложения? Не виждам.

Подлагам ги ан блок на гласуване. Който е съгласен, моля да гласува с вдигане на ръка. Има ли против? Няма.

Гласували **15** членове на ЦИК: **за** – **15** (*Александър Андреев, Бойчо Арнаудов, Емануил Христов, Ивайло Ивков, Иванка Грозева,*

Ивилина Алексиева, Йорданка Ганчева, Камелия Нейкова, Кристина Стефанова, Мария Бойкинова, Росица Матева, Румяна Сидерова, Севинч Солакова, Цветозар Томов, Таня Цанева).

Благодаря.

Следващ докладчик е госпожа Цанева.

ТАНЯ ЦАНЕВА: Колеги, докладвам ви с вх. № ЦИК-04-01-64 от 1 октомври 2018 г. покана от ОССЕ за изпращане на 350 краткосрочни наблюдатели за президентските избори в Грузия, които ще се проведат на 28 октомври. Както знаете, тези покани са насочени към неправителствения сектор, затова ви предлагам, въпреки късната дата, както практикуваме, да изпратим тази информация за Обществения съвет. А за нас да остане за информация.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВИЛИНА АЛЕКСИЕВА: Благодаря. Няма да подложа на гласуване, госпожо Цанева, защото ние имаме протоколно решение да ги изпращаме.

ТАНЯ ЦАНЕВА: Докладвам ви с вх. № ЦИК-07-144-14 от 8 октомври благодарствено писмо от Латвийската Централна изборителна комисия по повод участието на наблюдатели от нашата комисия в Латвия. За сведение.

Докладвам ви за сведение с вх. № ЦИК-07-86-9 от 8 октомври от Международния център за стратегически реформи в изборните процеси, с което ни напомнят, че изтича срокът за евентуални желаещи за обучение. Тъй като вече сме докладвали тази покана и няма желаещи, остава за сведение.

Докладвам ви за сведение с вх. № ЦИК-07-110 от 8 октомври 2018 г. Това е електронно издание на Европейската комисия „Войс интернешънъл“, в което се публикуват правни материали за държавите от европейската общност. Ако си спомняте, преди месеци ни го бяха изпратили. Ние тогава отговорихме, че това, което има, е коректно за България. И сега ни изпращат информация, че е излязъл специален брой на „Войс интернешънъл“. Докладвам го за сведение и може би не само за сведение, а да го предоставим и на госпожа

Тихолова, която да види какво има в този извънреден брой и да ни даде тази информация.

Докладвам ви с вх. № ЦИК-07-161 от 8 октомври електронното издание на Международния институт за мониторинг за развитие на демокрацията, който се намира в Санкт Петербург, в който електронен брой виждаме, че има информация за проведена конференция, посветена на Международния ден на демокрацията 14 септември. Това е конференция на обществените организации и политическите партии в региона и за дейност на Кишиневския филиал на този институт, проведена кръгла маса „Интернет и избирателната кампания”. За сведение.

За сведение ви докладвам вх. № ЦИК-47-162 от 8 октомври 2018 г. Бях го докладвала преди известно време, това е покана за семинар от Международния институт за публична администрация. Напомнят ни, че има курсове при тях.

И ви докладвам с вх. № ЦИК-04-01-41 от 5 октомври 2018 г., има го във вътрешната мрежа в папка с моите инициали, писмо от Министерството на външните работи, с което ни съобщават, че в отговор на наше писмо и след проведени разговори с представители на посолството на Република България във Вашингтон с Държавния департамент в Съединените американски щати във връзка с изборите, които ще се проведат на 6 ноември, ни съобщават, че Държавният департамент са информирали нашето посолство, че щатът Мериленд е изявил желание да бъде домакин на наблюдателна мисия на ЦИК за наблюдаване на междинните избори за Конгрес в САЩ през ноември т.г. и съответните стъпки, които трябва да бъдат направени, ако се реализира такова наблюдение от наша страна.

Към това писмо мога да добавя, че има заявили се колеги вече. Не знам дали днес да решаваме или в четвъртък, по принцип времето не е много, тъй като за Америка, както знаете, се изискват доста по-сложни стъпки и отнема повече технологично време. Но

към момента са се заявили: Цанева, Стефанова, Ивков, Бойкинова и Баханов.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВИЛИНА АЛЕКСИЕВА: Уважаеми колеги, нека да проучим и допълнителни детайли във връзка с осигуряване на пътуването и финално да подложим на гласуване този въпрос в четвъртък.

Следващ докладчик е госпожа Солакова.

СЕВИНЧ СОЛАКОВА: Колеги, докладвам ви писмо по електронната поща с вх. № ЦИК-00-660 и вх. № ЦИК-00-660/1 от 5 октомври 2018 г. от Държавна агенция „Национална сигурност“. Изпратили са на два пъти едно и също писмо, с което изискват, ако сме подали информация до Държавната агенция „Електронно управление“ във връзка с инвентаризацията на информационно-комуникационната инфраструктура за нуждите на електронното управление, да направим един анализ дали същата тази информация представлява класифицирана. И в случай че са предоставени данни, да бъдат предприети мерки за оценка на евентуално нанесени вреди в тяхното ограничаване.

Доколкото знам, ние такава информация не сме предоставили и затова ви докладвам за сведение. Не се налага да извършим анализ и не се налага и да отговаряме.

Докладвам ви писмо вх. № ЦИК-00-561/1 от 5 октомври 2018 г. Отново е от Държавна агенция „Национална сигурност“, подписано от заместник-председателя на агенцията, във връзка с извършен оглед от техни представители на резиденцията в Банкя. Както виждате, отбелязали са, че физическото състояние на сградата не е позволило да се установи нито наличие на свързаност към единната електронна съобщителна мрежа, нито дали е изградена комуникационно-информационна инфраструктура, електрическо хранване и т.н.

Това писмо е за сведение, но то е във връзка с приключването на становищата от компетентните органи по огледа на тази сграда.

Тя беше последната, която беше подадена на Централната изборителна комисия.

Тъй като ние получихме писмо от Министерството на вътрешните работи, получихме сега от ДАНС, пред нас стоеше въпросът и принципно се разбрахме да уведоим министър-председателя и председателя на Народното събрание за резултатите от извършените огледи по списъците на сгради, за които сме получили информация от Министерството на регионалното развитие и благоустройството и от областния управител.

В тази връзка, знаете, беше изготвен вече един проект на писмо, който беше доста пространен и затова се разбрахме да бъде съвсем кратичко писмо, в което да уведоим и двете страни, че сред тези списъци подходяща сграда ние не сме открили. Моля да погледнете в папка „Сграда”, има един проект на писмо – това е краткият вариант на писмото до министър-председателя и до председателя на Народното събрание. С това писмо да ги уведоим, че от извършения оглед на сградите, за които сме получили информация от МРРБ и от Областната администрация, резултатът е, че нито една сграда не отговаря на нуждите на Централната изборителна комисия като държавен орган с функции, описани в закона. Да кажем, че ние сме направили допълнително проучване извън тези сгради по информация, която сами сме събрали, без да предлагаме да бъдат предприети никакви действия в тази връзка. Да уведоим все пак, че Централната изборителна комисия от настаняването си през 1995 г. в тази сграда от 1996 г. въз основа на споразумение, сключено с Народното събрание, ползва помещения и получава, разбира се, и съответната административна помощ от страна на администрацията на Народното събрание, но от м. октомври 2017 г. няма подписано такова споразумение.

В проекта на писмо се съдържа един абзац, който трябва да се обсъди в Централната изборителна комисия дали да остане – дали да предложим да се обсъди възможността на Централната изборителна комисия да бъде предоставена сградата на пл. „Народно събрание”,

след като бъде приета за ползване сградата и залата за провеждане на заседанията на Народното събрание. И отново, разбира се, да подчертаем, че по този въпрос се налага и е необходимо провеждане на среща.

Колеги, предлагам ви писмото да бъде в този кратък вариант, а цялата информация по огледите, включително становищата на компетентните органи, да бъдат приложение към писмото.

Днес ви предлагам принципно да уточним и да гласуваме проекта на писмо, за да може в четвъртък да бъдат готови приложенията с информацията по огледите. Тази информация, включена в съдържанието на писмото, само ще утежни възприемането, а всъщност целта ни е да уведомим министър-председателя и председателя на Народното събрание, че няма предоставена сграда на Централната избирателна комисия, която може изобщо да бъде поставена като въпрос за допълнителна преценка.

Пропуснах само да кажа, моля да обърнете внимание на още един абзац, предлагаме, когато на Централната избирателна комисия се предлагат сгради за оглед, те да бъдат некомпрометиран физически, да бъдат в такова състояние, че да са годни да приемат Централната избирателна комисия и да предоставят възможност тя да изпълнява своите функции.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВИЛИНА АЛЕКСИЕВА: Благодаря.

Заповядайте, госпожо Матева.

РОСИЦА МАТЕВА: Само бих искала да попитам колегата Солакова, в информацията, която ще бъде приложение към писмото, предлагате ли да изпратим информация и за тези сгради, които са огледани по инициатива на ЦИК, без да са предложени?

СЕВИНЧ СОЛАКОВА: Да.

РОСИЦА МАТЕВА: А дали да не вмъкнем само едно изречение в текста на писмото – че са огледани и други сгради, за които прилагаме информация? Има ли го? Извинявам се, не го видях.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВИЛИНА АЛЕКСИЕВА: Колеги, по отношение на абзац предпоследен? Не виждам и там коментари.

Колеги, мисля че уточнихме съдържанието на писмото. Приложенията остават за четвъртък.

Уважаеми колеги, има още време, ще гласуваме в четвъртък, ако се налага прецизиране на текстове, и в четвъртък ще видим приложенията.

Моля, госпожо Солакова, продължете.

СЕВИНЧ СОЛАКОВА: Колеги, в папка „Покани” имаме получени покани: вх. № ЦИК-00-663 от 8 октомври; вх. № ЦИК-00-657 от 4 октомври – за семинари и обучения във връзка с материално отговорните лица, проблеми и практика по прилагане на трудовото законодателство. Темите са интересни, предоставени са и на госпожа Манолова за преценка по отношение на администрацията.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВИЛИНА АЛЕКСИЕВА: Прощавайте, че ви прекъсвам, госпожо Солакова, упълномощавам ви и да водите.

СЕВИНЧ СОЛАКОВА: Уважаеми колеги, докладвам ви вх. № ЦИК-00-661 и с индекс 1 от 5 октомври, съответно 9 октомври 2018 г. от Националното сдружение на общините в Република България. То е относно участието на представители на Централната изборителна комисия в Годишната среща на местните власти. Възползвам се сега от това писмо само да кажа, защото предния път пропуснах, тъй като не си носех багажа от семинара, получихме по една значка от Националното сдружение на общините. Ще бъде в шкафа. Госпожа Сидерова също има значка.

Уважаеми колеги, докладвам ви справка по изпълнението на бюджета. Справката е изготвена от главния счетоводител госпожа Гергана Маринова. Моля да погледнете в днешна папка „Заседания”. Имам информация за разходите към 30 септември 2018 г., включително колона „Остатък бюджет”, информация за необходимите средства до 31 декември 2018 г. и, разбира се, средствата, по които Централната изборителна комисия трябва да извърши преценка и да вземе съответните решения. Разбрах, че

госпожа Алексиева след заседанието предлага да се проведе заседание на работната група по тези въпроси.

Докладвам ви на този етап за сведение и, разбира се, въз основа на представена след това информация от госпожа Манолова, преценка на изпълнението на дейностите от служители от администрацията на Народното събрание. Този път е получена от дирекция ИКС, вх. № ЦИК-02-59-1, от Служебен офис вх. № ЦИК-02-59 от 8 октомври 2018 г. Те са публикувани в отделна папка „Служители на Народното събрание, които подпомагат Централната изборителна комисия”.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВИЛИНА АЛЕКСИЕВА: Благодаря, госпожо Солакова.

Следващ докладчик е госпожа Нейкова. Заповядайте.

КАМЕЛИЯ НЕЙКОВА: Колеги, докладвам ви писмо с вх. № МИ-15-200 от 9 октомври 2018 г. от Общинската изборителна комисия – Садово, във връзка с преписка от предходното заседание, с която колегите от ОИК искаха предсрочно прекратяване на пълномощията на заместник-председателя на ОИК, тъй като не се е явявал на три поредни заседания и не е представил уважителни причини.

Припомням ви, че ние изпратихме писмо до Общинската изборителна комисия – Садово, да ни представят тяхното решение, с което е определен редът за установяване на обстоятелствата по чл. 51, ал. 2, т. 6 от Изборния кодекс, както и доказателство за уведомяването на колегата за свикването на заседанията, на които не се е явила. По предложение на колегата Ивков изпратихме и до самото лице едно писмо, с което да ни посочи причините, поради които не е взела участие в тези заседания.

След предходното заседание аз проведох разговор със секретаря на Общинската изборителна комисия, който каза, че нямат никакъв контакт със заместник-председателя на комисията. Даде ми мобилния телефон, аз се опитах да се свържа, но никой не отговори

на обажданията. Изпратила съм и съобщение от служебния си телефон с молба за обратна връзка, но и такава няма.

Колегите от Общинската изборителна комисия са ни изпратили решението, с които ОИК упълномощава председателя и секретаря да правят писмено искане до Централната изборителна комисия за предсрочно прекратяване на пълномощията на заместник-председателя, но това решение беше приложено и в първоначалната преписка. Днес преди заседанието разговарях с господин Гъшев, председателя на Общинската изборителна комисия, който ми каза, че не са могли да ни изпратят другите документи и ще го направят утре или в четвъртък сутринта. Така че аз ви предлагам да изчакаме до четвъртък, за да можем да вземем и окончателно решение по повод тяхното искане. Но все пак трябва да имаме предвид, че на 14 октомври там има референдум и съображенията им са, че колегата не се явява на заседания, а ще получи възнаграждение. Все пак ние сме длъжни да сме сигурни, че има неуважителни причини, за да се приложи този текст.

Докладвам ви го за сведение.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВИЛИНА АЛЕКСИЕВА: Давам думата на госпожа Грозева.

ИВАНКА ГРОЗЕВА: Уважаеми колеги, в предходно заседание на 4 октомври 2018 г. ви докладвах едно писмо с вх. № МИ-27-130 от 29 септември 2018 г. То е от Общинската изборителна комисия – Вълчедръм, с искане за изплащане на възнаграждение. В подробния доклад ви обявих, че проведеното заседание е във връзка с предсрочно прекратяване пълномощията на кмета на кметство Разград господин Петър Сашков Петров поради подаване на заявление за предсрочно прекратяване.

Със свое решение № 200 от 23 септември 2018 г. Общинската изборителна комисия – Вълчедръм, е прекратила предсрочно пълномощията на кмета на кметство Разград, анулирала е издаденото му удостоверение и е взела решение копие от

настоящото решение да се изпрати на Централната изборителна комисия и на председателя на Общинския съвет – Вълчедръм.

Ние гласувахме изплащането на възнаграждението, но не гласувахме изпращането на традиционното писмо на основание чл. 463, ал. 6 от Изборния кодекс, че когато предсрочно са прекратени пълномощията на кметове и до края на мандата остава по-малко от една година, частични избори не се провеждат. Предлагам ви да гласуваме текста на писмото, което обикновено изпраща до Общинския съвет. Въпреки че това е размяна на кореспонденция, Общинската изборителна комисия вече е изпратила такова писмо.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВИЛИНА АЛЕКСИЕВА: Благодаря.

Колеги, подлагам на гласуване направеното предложение. Който е съгласен, моля да гласува. Има ли против? Няма.

Гласували **14** членове на ЦИК: **за – 14** (*Александър Андреев, Бойчо Арнаудов, Емануил Христов, Ерхан Чаушев, Ивайло Ивков, Иванка Грозева, Ивилина Алексиева, Камелия Нейкова, Кристина Стефанова, Мария Бойкинова, Росица Матева, Севинч Солакова, Цветозар Томов, Таня Цанева*).

Благодаря.

Уважаеми колеги, с това изчерпихме точка четвърта от дневния ред, преминаваме към **точка пета** – Разни. Докладчици сме аз и господин Пенев.

Точка 5. Разни.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВИЛИНА АЛЕКСИЕВА: Колеги, започвам докладите си по реда, по който са ми предоставени.

Уважаеми колеги, на страницата на Европейския съвет и Съвета на Европейския съюз има съобщение относно датите за произвеждането на изборите за Европейски парламент. Съветът потвърди периода 23-26 май 2019 г.

Колеги, предлагам ви и на нашата интернет страница ние да публикуваме съобщение с периода за произвеждане на изборите за членове на Европейския парламент.

Който е съгласен, моля да гласува.

Гласували **14** членове на ЦИК: **за – 14** (*Александър Андреев, Бойчо Арnaudов, Емануил Христов, Ерхан Чаушев, Ивайло Ивков, Ивилина Алексиева, Камелия Нейкова, Кристина Стефанова, Мария Бойкинова, Росица Матева, Румяна Сидерова, Севинч Солакова, Цветозар Томов, Таня Цанева*).

Благодаря.

Уважаеми колеги, както и преди малко стана известно, аз съм командирована с колегата Пенев в Брюксел на 15 и 16 октомври за участие в конференция на високо ниво, посветена на сигурността на предстоящите избори за членове на Европейския парламент. В тази връзка, първо и за сведение ви докладвам, че от страна на Европейския съюз се поемат разходите за транспорт и за хотел - до 135 евро за хотел и до 640 евро за транспорт на всеки един от членовете на Централната изборителна комисия. Вие сте гласували за нашето командироване, остатъкът над 135 евра за нощувка, мисля, че са 15 евра, само те ще бъдат за сметка на Централната изборителна комисия, както и застраховката. Това е за сведение.

С това ви докладвам вх. № ЦИК-07-115, 13 и 14.

Отново във връзка с тази командировка и поради отсъствието на госпожа Мусорлиева ви предлагам да вземем решение, с което моята командировка да бъде подписана от госпожа Солакова.

Колеги, моля да гласуваме. Който е съгласен, моля да гласува. Има ли против? Няма.

Гласували **14** членове на ЦИК: **за – 14** (*Александър Андреев, Бойчо Арnaudов, Емануил Христов, Ерхан Чаушев, Ивайло Ивков, Иванка Грозева, Ивилина Алексиева, Камелия Нейкова, Кристина Стефанова, Мария Бойкинова, Росица Матева, Севинч Солакова, Цветозар Томов, Таня Цанева*).

Благодаря.

Уважаеми колеги, във вътрешната мрежа е публикуван протоколът от работната среща на Централната изборителна комисия с представители на Обществения съвет. Докладвам ви го за сведение. В тази връзка припомням, че на доклад на господин Томов има и едни предложения за проекти от страна на Обществения съвет, като приканвам Комисията и господин Томов тази преписка да влезе в зала, за да вземем решение по нея.

Уважаеми колеги, с вх. № ЦИК-07-626 и № ЦИК-07-627 от 4 октомври 2018 г., респективно от 8 октомври 2018 г. е оригиналната преписка, след което и преводът, на решенията от срещата на Изпълнителния съвет и на Общото събрание на Асоциацията на органите за управление на избори в Европа, проведена на 5, 6 и 7 септември 2018 г. във Вилнюс, Литва. Колеги, вече сме направили подробен отчет по отношение на тази конференция, в така предложените материали няма нищо ново. Докладвам ви ги за сведение, публикувани са във вътрешната мрежа.

Уважаеми колеги, тъй като нашите колеги, които бяха командировани в Босна и Херцеговина все още не са се върнали, те ще направят подробен доклад, но към днешна дата ви докладвам, че Меморандумът за разбирателство с Босна и Херцеговина е подписан на съответните езици.

Колеги, малко по-дълъг доклад и ви моля за вашето внимание. Командировката на мен и на господин Пенев в Брегенц. Много неща бих искала да споделя с вас, ще се опитам да бъда кратка, впоследствие ще допълня и на база на вашите въпроси.

Като начало бих искала да започна, че това е една традиционна международна конференция, провежда се вече повече от 15 години. В тази конференция участват екипи от водещи университети, лица, които правят своята докторска степен в сферата политология, социология, право, информационни и комуникационни технологии. Заедно с тях участват и представители на органи за управление на избори, международни организации като Съвета на

Европа, ОССЕ, IFES и, разбира се, компании, които предлагат IT технологии.

Както знаете, темата е електронно гласуване, електронно гласуване обаче в широк смисъл на думата, по-скоро използване на информационни и комуникационни технологии по време на избори. На тазгодишната среща участваха представители от Люксембург, Хърватска, Латвия, Швеция, Швейцария, Норвегия, Канада, Франция, Естония, България, Армения, Австрия, Австралия, САЩ, Чили, Холандия, Великобритания, Германия, Полша, Бразилия, Филипините, Япония, Испания, Еквадор, Белгия.

Конференцията е изключително интересна и тя е продължение от миналогодишната конференция, на която наши представители бяха госпожа Нейкова и госпожа Ганчева.

Мога да разделя презентациите на два вида. Единият вид е пряко и директно насочен към органите за управление на избори и този тип презентации са на по-популярен език, а другата част от презентациите са по-скоро на техническо ниво, на ниво програмиране и то най-ниско ниво на програмиране. В тези презентации се представят модели с използване на висша математика, статистика и други, които служат за верифициране на отделни процеси, свързани с електронното гласуване. Тази част е по-специализирана.

След приключване на конференцията в рамките на две седмици до един месец всички материали от конференцията се публикуват за безплатно ползване от страна на участниците, след което, разбира се, тази възможност се затваря и материалите могат да бъдат единствено закупени. Колеги, вече голяма част от материалите, които са представени, са публикувани. Очаквам да бъде публикуван и остатъкът, за да бъдат свалени от нашата администрация и да направим преценка кое според всички нас си заслужава да бъде преведено на български език.

Бих искала да ви представя онези неща, които на мен ми направиха сериозно впечатление. Конференцията беше много интензивна, имаше поне по девет-десет изказващи се на ден.

Първата лекция, която беше представена, е „Поведенчески аспекти на интернет гласуването. Доказателства от осем избора за десет години в Естония”. Това е социологическо проучване, в което социологическо проучване се тръгва с предпоставки, че за активност в интернет гласуването имат роля възрастта, етносът, езикът, познаването на технологиите и политическата ориентация. Преди да ви кажа три думи за самото проучване, мисля че за Централната избирателна комисия на България е важно да знае, че електронното гласуване в Естония се е случило, защото в 1993 г. всички политически сили в Естония решават, че стратегическото развитие на Естония ще бъде в сферата на развитието на информационните и комуникационни технологии и развитието на електронните услуги. И от 1993 г. постепенно подготвят всичките си администрации да отговорят на тази стратегия – с пълен политически консенсус – и съответната нормативна рамка и действия от страна на отделните органи на управление. Националната схема за идентичност в Естония е въведена в 2003 г. и вече с готови органи на управление и тяхната информационна инфраструктура тези карти започват да се използват както за комуникация с всички органи на управление и административни услуги, така и например за социално осигуряване, здравно осигуряване, здравни услуги, включително и комуникация с банки. И едва две години по-късно започва електронното гласуване при вече напълно изградена инфраструктура и платформа. То е нещо допълнително, което изцяло се вписва в първо гласуваната вече дванадесет години по-рано стратегия и предприети мерки от всички органи на управление за изпълнение на тази стратегия, и второ, привикнали граждани да използват тези услуги и да използват своята карта като идентификатор при всички административни и други услуги, които могат да се използват.

Мисля, че това беше важно за българския контекст и за сравнение, връщам се на изследването. Изследването е стигнало до крах, от който крах ние бихме могли да вземем своите поуки. Оказва се, че след първите три избора нито възрастта, нито етносът, нито езикът, нито познаването на технологиите и политическата ориентация имат каквото и да било значение по отношение на упражняването на интернет гласуването. Дори напротив, предположението, че младите хора ще гласуват по-активно се оказва невярна, младите хора гласуват през интернет далеч по-малко отколкото по-възрастните хора. Втори резултат от изследването е, че един млад човек гласува в рамките на 19 минути, един по-възрастен човек гласува в рамките на три минути.

Не дадох обяснение на резултатите от своето изследване, просто ги представиха. При представяне на изследването стана ясно, че, тръгнали от 2-3% гласуване в 2005 г., са стигнали до 35-36% сега, но таванът, който те считат, че ще се стигне в Естония е 40%. И, разбира се, те казват, че хартиеното гласуване остава основен метод на гласуване в Естония.

Втората интересна лекция беше представяне на методика колко струва електронното гласуване. Отново примерът на Естония. Колеги, считам, че тази методика е много добра. Те са тръгнали от план-сметките. Както в Естония, така и във всичките държави план-сметката показва една округнена сума и в тази округнена стойност се включват нещата, които могат да бъдат остойностени. Има и такива дейности, които поначало не се остойностяват, но те подлежат на остойностяване. В тази връзка методиката е насочена точно в тази посока и мисля, че тя би била приложима и за нашите условия не само за оценка на машинно гласуване, електронно гласуване, но също така и за друг вид оценки, включително оценка на стойността на гласуването извън страната например, което би дало една много по-добра ориентация включително и на Народното събрание по отношение на това колко струва един глас.

Колеги, когато публикуват методиката, аз ще ви препоръчам ние да я преведем и да я използваме.

Следващата лекция, която за мен беше интересна, е примерът в Германия. Знаете, че Конституционният съд в Германия препятства възможността за електронно гласуване в Германия, така че в момента нито за национални органи, нито за местни органи на управление може да се гласува електронно. В същото време, желаяйки да бъдат в крак с времето си, германците взимат следното решение: възможно е да се организира и експериментира включително и реално електронно гласуване в независимите академични общности, университетите, ако те биха искали това, както и обществените съвети, които се създават към общините на доброволен принцип, тогава и само тогава, когато в техните устави или актове, сродни на устави, съществува такава възможност. Само че, изискването е още по-високо – не само да съществува възможност, но регламентът, регулацията да отговаря на стандартите, поставени от Съвета на Европа. Вие знаете, че Препоръката за осигуряване на електронно гласуване на Съвета на Европа беше актуализирана, тя е от 2017 г. и именно съответствието с тези изисквания на разписаното в уставите на такива общности, които биха желали да приложат електронно гласуване, е обект на съдебен контрол. Примерът с университета, който ни беше даден (извинете ме за това, че не мога да повтора името на университета) беше следният. Включва университетът възможността за електронен вот за негови органи, минава на съдебен контрол и съдът казва: съжалявам, вашите изисквания не отговарят на минималните стандарти. След което те преправят устава си и едва след това отново минавайки на съдебен контрол, съдът приема, че вече са покрити минималните изисквания.

Германия по този начин тръгва към електронното гласуване – граждани и независими общности, които желаят да го използват, да го направят, но на национално ниво и на местно ниво за органи на управление то е забранено.

В следващата сесия имаше специализирани лекции, свързани с модели за проверка на легитимността на изборите по електронен път. Беше ни представен шведският опит и законодателство в сферата на електронното гласуване. Там е много особено. Оказва се, че доверието изобщо в гласуването, изобщо в органите е толкова голямо, че гражданите не желаят да верифицират вота си. И поради тази причина – такова изследване са направили – поради тази причина те поставят и под въпрос самата система, защото казват, гражданите не проверяват дали техният вот е отразен правилно.

Има изискване в закона (това са и дебати при презентациите) от органа за управление на избори в Норвегия да бъде публикуван сорс кодът. Имаше сериозен дебат, от една страна, публичност и прозрачност, от друга страна – целта за публикуване на сорс кода е, когато някой открие дефект, да докладва на органа, че има такъв дефект, за да може да се развие системата. Бяха изразени съмнения, че лица, които биха открили дефект, биха докладвали за този дефект на органа и евентуалната възможност за атаки от тази гледна точка.

Особен интерес за мен представляваше гласуването в щата Индиана. В щата Индиана и в различни други щати текстът на закона е осигуряване на възможност за гласуване по електронен път на лицата, които са зад граница. Зад граница са, от една страна, военният корпус, от друга страна – цивилни лица, които учат и работят извън територията на Съединените американски щати. Текстът „гласуване по електронен път” е интерпретиран от щата Индиана като гласуване по електронна поща. Съответно на нас ни беше показано как лицето, намиращо се извън щата Индиана и извън територията на Съединените американски щати, получава един обикновен имейл, в който има две форми. В първата си форма написва трите си имена, политическата сила, която поддържа, и желанието си да гласува електронно. След което съществува текст „С настоящото заявявам, че се отказвам от тайната на своя вот” и подписва този формуляр. След това идва вторият формуляр, в който

лицето записва определени данни и за кого е гласувало. Дотук с тайната на вота.

Оттук насетне тези формуляри по свободна, некриптирана връзка, по свободен имейл, минавайки през редица сървъри, стигат до органа за управление в щата Индиана, като естествено е възможно на всяка една спирка на тези мейли както да се копира тази информация, така и да се промени вотът, така че в щата Индиана да пристигне вот, различен от онзи, който е бил желанието на избирателя. След което това гласуване, за да не може и да се провери, отива в една кутия заедно с така наречения **абсентий вот** – това е предварителният вот, за който говори господин Андреев при наблюдението на изборите в Латвия – в една обща кутия, така че да не може да се извърши проверка. Да, съществува ето такава възможност за гласуване в Съединените американски щати.

Беше ни представен и опитът на Швейцария. При опита на Швейцария е тръгнало електронно гласуване по три системи, то е разширило своето приложение от различните кантони. Вие знаете, че там няма федеративен закон по отношение на изборите и в отделните кантони една от системите е създавала проблем, в резултат на което на щатско ниво са решили да въведат минимални стандарти и одитиране на системите, които се използват. Свива се броят на кантоните, които я използват, и в момента има три нива на одит. Този одит се извършва от държавен орган. Казвам ви го, колеги, защото е много важно кой е одитирацията.

Представиха ни една много интересна статистика за проблемите при електронното гласуване в Норвегия. В Норвегия електронното гласуване вече е спряно. Но такава е осъществявано в 2011 г., 2013 г., 2016 г. и началото на 2018 г. Презентацията беше направена от криптограф. Причината за спирането на електронното гласуване в Норвегия е възможността за контролиран вот. Политиците са преценили, че вотът е контролиран и са спрели. В същото време обаче Норвегия е онзи пример, при който една система за електронно гласуване, използвана в годините, може да

прояви всички грешки, които могат да се случат на една система. Например: в 2011 г. и в 2018 г. по-късно е започнала работата на системата поради вътрешни проблеми; в 2011 г. и 2013 г. кодовете, които се изпращат за осигуряване на гласуването са били компрометирани, защото служител е натиснал едно копче и е принтирал всички кодове, които са изпратени на гражданите, за да осъществят своя глас; през 2013 г. са имали криптографски проблеми и цялата криптографска защита се е разрушила; след това в 2016 г. са имали инфраструктурни проблеми и се е наложило системата постоянно да се рестартира на няколко минути. И други такива.

Колеги, беше прагматично представянето на използването на TLS формат за защита на сайтовете. Искам да кажа съвсем накратко, че нашият сайт има една доста висока степен на защита. Това мога да го кажа след сравнение с презентацията, която ни направиха.

С господин Пенев в почивката ще ви разкажем и за използването на електронното гласуване за кражба на вот и за подмяна на вота.

Другата интересна лекция, която аз бих ви предложила да преведем, е „Критерии и индекс за подготвеност за избори по електронен път”. Ийст Ингленд Университет е разработил такава методика, при която прави оценка на политическо, законово, организационно-техническо и социално ниво на подготвеността. Би било добре и ние да приложим тази методика при нас.

Колеги, това е моят доклад. И с това считам, че всички преписки с вх. № ЦИК-07-135, включително ЦИК-07-157 съм ви ги докладвала, за да мога да приключа преписката си.

Господин Пенев ще ме допълни във времето на почивката.

Сега давам думата на госпожа Сидерова.

РУМЯНА СИДЕРОВА: Уважаеми колеги, знаете, че се разбрахме на предходното заседание за оформянето на жалбата до Окръжния съд – Кърджали, срещу определението на Районен съд –

Ардино, с което е оставено в сила постановлението за прекратяване на наказателното производство на Районна прокуратура – Ардино.

В мотивите, в жалбата, както виждате, съм наблегнала на процесуалните нарушения, както и на съществените нарушения на материалния закон. Нарушението, грешните изводи относно малозначителността на случая, грешния извод, разсъждения и мотиви, от които става ясно, че Районният съд възприема, че гласуване е само когато си гласувал за някого, макар че според Изборния кодекс гласуването приключва с пускане на бюлетината. Това е действието по гласуване и полагане подпис в списъка. Тоест, изпълнителното деяние на престъплението по чл. 168, ал. 2 е изцяло завършено с пускането. Но в преписката е ясно, че се приемат мотивите, че лицето е гласувало два пъти.

Наблегнала съм на друго нарушение – това е разкриване на тайната на вота, което ние сме казали, че не може да се установява, тъй като има законова и конституционна пречка. Конституцията в чл. 10, знаете, прогласява тайната на вота. Същият текст е пресъздаден и в чл. 3, ал. 1 от Изборния кодекс. Ние сме казали, че не може да се установява, а не че не е установено и прокуратурата е тръгнала в своите мотиви по линията, че били го разпитали и той бил казал, че бил пуснал недействителна бюлетина, което няма как да бъде установено. И нямат право да го установяват.

Деянието приключва с пускане на бюлетината в избирателната кутия.

И другото, наблягане на обстоятелството за създаването на неистински документ, удостоверение за гласуване на друго място. Макар и изцяло да не отговаря на всички атрибути от изборните книжа, които са установени от нас, създаването на такъв документ и заблудата на членовете на СИК е факт.

И, разбира се, съм казала, както обсъждахме миналия път в заседанието, че високата степен на опасност се установява и от това, че Изборният кодекс е дал на журналистите права и е допуснал да наблюдават изборния процес във всичките му фази и едно лице с

качества на журналист не може да си позволява да прави експерименти и да нарушава реда на гласуването и след това да афишира в медиите. Може би да добавя, че и влияе на изборните резултати.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВИЛИНА АЛЕКСИЕВА: Уважаеми колеги, ще гласуваме с машинката за гласуване.

Уважаеми колеги, подлагам на гласуване тази жалба.

Гласували **14** членове на ЦИК: **за – 14** (*Александър Андреев, Бойчо Арnaudов, Владимир Пенев, Емануил Христов, Ерхан Чаушев, Ивайло Ивков, Иванка Грозева, Ивилина Алексиева, Камелия Нейкова, Кристина Стефанова, Мария Бойкинова, Румяна Сидерова, Севинч Солакова, Цветозар Томов*).

Благодаря.

Уважаеми колеги, с това закривам днешното заседание на Централната избирателна комисия. Свиквам следващото заседание в четвъртък, 10,30 ч.

И, колеги, след кратка почивка ще започнем работа по работни групи.

(Закрито в 12,15 ч.)

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

Ивилина Алексиева

СЕКРЕТАР:

Севинч Солакова

Стенограф:

Стойка Белова